

Kominy w ogniu. Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

Kominy w ogniu.
Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego
na pożary sadzy

Raport z badania

Realizacja badań:
 fundacja **360!**

Patronat:

Badanie zrealizowała Fundacja 360! w ramach projektu „Przepisem w smog”, który uzyskał wsparcie z programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy, finansowanego z Funduszy EOG.

Kominy w ogniu. Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy.

Spis treści

WSTĘP.....	3
CO MÓWIĄ PRZEPISY	3
Obowiązkowe czyszczenie kominów.....	3
Uprawnienia Państwowej Straży Pożarnej w przypadku pożarów kominów	3
PRZEBIEG BADANIA.....	4
WYNIKI BADANIA	4
Jak często płoną kominy?.....	4
Konsekwencje prawne interwencji straży pożarnej	6
Przepływ informacji między PSP a nadzorem budowlanym.....	7
Działania powiatowego nadzoru budowlanego	7
WNIOSKI	7
REKOMENDACJE	8

WSTĘP

Požary sadzy w kominie to przede wszystkim skutek braku okresowych kontroli i czyszczenia przewodów kominowych. Dotyczy to szczególnie kominów starych „kopciuchów” oraz urządzeń grzewczych źle dobranych lub zainstalowanych.

Każde takie zdarzenie to poważne zagrożenie dla zdrowia i życia osób mieszkających w budynku, w którym do takiego pożaru doszło. Może on doprowadzić do rozszczelnienia komina, co grozi śmiertelnym zatruciem czadem. Na szwank narażona jest także konstrukcja budynku.

Poniższe badanie jest poszerzeniem podobnego, pilotażowego badania, przeprowadzonego przez Fundację 360! w 2020 r. w woj. śląskim. Wówczas potwierdziliśmy, że pożary sadzy w kominie na obszarze niektórych powiatów stanowią poważny odsetek wszystkich takich zdarzeń. Zarazem brakuje reakcji instytucji, które mogłyby wykorzystać posiadane możliwości do egzekwowania przepisów przeciwpożarowych, a tym samym działać prewencyjnie.

CO MÓWIĄ PRZEPISY

Obowiązkowe czyszczenie kominów

Zgodnie z przepisami¹ tzw. kominy, czyli przewody dymowe i spalinowe powinny być czyszczone:

- co najmniej raz na trzy miesiące w budynkach opalanych paliwem stałym (np. węglem, drewnem),
- co najmniej raz na sześć miesięcy w budynkach opalanych paliwem płynnym i gazowym.

Niespełnienie tego obowiązku jest wykroczeniem, co wynika z kodeksu wykroczeń².

Obowiązek czyszczenia kominów trzeba odróżnić od obowiązku ich okresowej kontroli. Właściciel budynku powinien zapewnić ją co najmniej raz w roku. **Niespełnienie tego obowiązku również stanowi wykroczenie.**

Niezależnie od powyższego zachowanie polegające na zaniechaniu czyszczenia przewodów kominowych (*naruszenie obowiązku utrzymywanie obiektu budowlanego w należyтым stanie technicznym, niezapewnienie bezpieczeństwa użytkowania obiektu*) **może być uznane za przestępstwo³.**

Uprawnienia Państwowej Straży Pożarnej w przypadku pożarów kominów

Wykroczenia przeciwko obowiązkom przeciwpożarowym polegającym m.in. na usuwaniu zanieczyszczeń z przewodów dymowych i spalinowych mogą być karane przez Straż Pożarną mandatami.

Na mocy art. 23 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej (PSP) strażacy, upoważnieni przez właściwego komendanta, przeprowadzają czynności kontrolno-rozpoznawcze w zakresie m.in.:

- kontroli przestrzegania przepisów przeciwpożarowych;

¹ Paragraf 34 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów

² Art. 82 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń

³ Art. 91a ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane

- wstępnego ustalania nieprawidłowości, które przyczyniły się do powstania pożaru oraz okoliczności jego rozprzestrzenienia się.

Zgodnie z ust. 6 strażacy w przypadku m.in. naruszenia przepisów przeciwpożarowych **mają prawo do nakładania grzywny w drodze mandatu karnego.**

PRZEBIEG BADANIA

Badanie przeprowadzono w 31 powiatach w tym 8 grodzkich, z terenu 5 województw: łódzkiego, małopolskiego, mazowieckiego, podkarpackiego i śląskiego. Powiaty wytypowano przy założeniu, że liczba gmin w powiatach objętych badaniem nie powinna być mniejsza niż 100, w tym przeciętnie 20 na województwo. Drugim założeniem było utrzymaniu w próbie badawczej powiatów udziału gmin miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich na poziomie zbliżonym do udziału w całości gmin w danym województwie.

Badaniem objęto:

- 26 komend państwowej straży pożarnej. Mniejsza liczba komend, niż badanych powiatów wynika z faktu, że część powiatów ziemskich jest chroniona przez miejskie komendy PSP. Dotyczy to np. powiatu krakowskiego, na terenie którego działa Miejska Komenda PSP w Krakowie.
- 31 powiatowych inspektoratów nadzoru budowlanego (PINB) działających na obszarze funkcjonowania wylosowanych komend PSP. W tym przypadku liczba PINB objętych badaniem jest zgodna z liczbą badanych powiatów, ponieważ działają osobne inspektoraty dla powiatu ziemskiego i miast na prawach powiatu (np. PINB dla miasta Krakowa i PINB dla powiatu krakowskiego ziemskiego).

Badanie przeprowadzono poprzez pytania przekazane w ramach wniosku o dostęp do informacji publicznej. Wybór tej formy wynikał z chęci uzyskania porównywalnych wyników. Wniosek został wysłany na skrzynki ePUAP oraz uzupełniając na adresy e-mail poszczególnych komend państwowej straży pożarnej i powiatowych inspektoratów nadzoru budowlanego. Odpowiedzi uzyskano z instytucji działających łącznie na obszarze 219 gmin.

Wniosek wysłany do komendantów straży pożarnej zawierał pytania dotyczące liczby interwencji w związku z zapaleniem się sadzy w kominie w budynkach mieszkalnych, a także dalszego postępowania, tj. nałożenia mandatu karnego, skierowania wniosku o ukaranie do sądu lub zawiadomienia inspektoratu nadzoru budowlanego.

Z kolei wniosek przekazany inspektorom nadzoru budowlanego zawierał pytania o liczbę zawiadomień złożonych do nich przez PSP i kominiarzy oraz podjęte działania.

WYNIKI BADANIA

Jak często płoną kominy?

W ubiegłym roku w badanych powiatach doszło do 1 202 pożarów sadzy w kominie. Można więc przyjąć, że między październikiem a marcem w badanych powiatach płonie codziennie około 7 kominów, a w każdej gminie w sezonie grzewczym straż wyjeżdża do 5 takich pożarów. Nie można więc mówić, że jest to zjawisko marginalne.

Kominy w ogniu. Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy.

Poniżej prezentujemy liczbę interwencji jednostek ratowniczo-gaśniczych z komend uczestniczących w badaniu oraz odniesienie tych pożarów do ogólnej ich liczby.

Tabela 1. Województwo łódzkie

LP.	KOMENDA POWIATOWA/MIEJSKA PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ	INTERWENCJE – POŻARY SADZY	INTERWENCJE – POŻARY OGÓŁEM	UDZIAŁ POŻARÓW SADZY W OGÓLE POŻARÓW
1.	KP PSP ŁASK	9	162	5,6%
2.	KM PSP ŁÓDŹ	22	1706	1,3%
3.	KP PSP RADOMSKO	34	428	7,9%
4.	KP PSP RAWA MAZOWIECKA	25	152	16,4%
5.	KP PSP TOMASZÓW MAZOWIECKI	58	413	14,0%
	RAZEM	148	2 861	5,2%

Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Województwo małopolskie

LP.	KOMENDA POWIATOWA/MIEJSKA PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ	INTERWENCJE – POŻARY SADZY	INTERWENCJE – POŻARY OGÓŁEM	UDZIAŁ POŻARÓW SADZY W OGÓLE POŻARÓW
1.	KM PSP KRAKÓW	90	2 147	4,2%
2.	KP PSP MYŚLENICE	62	239	25,9%
3.	KP PSP OŚWIĘCIM	42	268	15,7%
4.	KP PSP SUCHA BESKIDZKA	65	282	23,0%
5.	KP PSP ZAKOPANE	37	176	21,0%
	RAZEM	296	3 112	9,5%

Źródło: opracowanie własne

Tabela 3. Województwo mazowieckie

LP.	KOMENDA POWIATOWA/MIEJSKA PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ	INTERWENCJE – POŻARY SADZY	INTERWENCJE – POŻARY OGÓŁEM	UDZIAŁ POŻARÓW SADZY W OGÓLE POŻARÓW
1.	KP PSP GRODZISK MAZOWIECKI	22	230	9,6%
2.	KM PSP PŁOCK	18	564	3,2%
3.	KP PSP PRUSZKÓW	21	327	6,4%
4.	KM PSP RADOM	86	1 059	8,1%
5.	KM PSP SIEDLCE	53	556	9,5%
	RAZEM	200	2 736	7,3%

Źródło: opracowanie własne

Kominy w ogniu. Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy.

Tabela 4. Województwo podkarpackie

LP.	KOMENDA POWIATOWA/MIEJSKA PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ	INTERWENCJE – POŻARY SADZY	INTERWENCJE – POŻARY OGÓŁEM	UDZIAŁ POŻARÓW SADZY W OGÓLE POŻARÓW
1.	KP PSP DĘBICA	72	358	20,1%
2.	KP PSP JAROSŁAW	65	336	19,3%
3.	KP PSP MIELEC	34	352	9,7%
4.	KM PSP RZESZÓW	85	338	25,1%
	RAZEM	256	1 384	18,5%

Źródło: opracowanie własne

Tabela 5. Województwo śląskie

LP.	KOMENDA POWIATOWA/MIEJSKA PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ	INTERWENCJE – POŻARY SADZY	INTERWENCJE – POŻARY OGÓŁEM	UDZIAŁ POŻARÓW SADZY W OGÓLE POŻARÓW
1.	KP PSP BĘDZIN	15	675	2,2%
2.	KP PSP CIESZYN	95	365	26,0%
3.	KM PSP KATOWICE	30	856	3,5%
4.	KP PSP MYSZKÓW	25	321	7,8%
5.	KM PSP SOSNOWIEC	20	687	2,9%
6.	KP PSP ZAWIERCIE	50	501	10,0%
7.	KP PSP ŻYWIEC	67	461	14,5%
	RAZEM	302	3 866	7,8%

Źródło: opracowanie własne

Wśród badanych województw wyróżniają się podkarpackie, gdzie niemal co piąty pożar to zapalenie się sadzy w kominie oraz małopolskie z podobnym wynikiem, który jednak obniżają Kraków i powiat krakowski. Również w śląskim sytuację poprawiają duże miasta (Katowice i Sosnowiec). W każdym z województw można wskazać powiaty, gdzie co najmniej 10% interwencji to akcje gaszenia pożarów kominów. Dotyczy to powiatów:

- rawskiego (16%) i tomaszowskiego (14%),
- myślenickiego (26%), suskiego (23%), tatrzańskiego (21%) i oświęcimskiego (16%),
- grodziskiego i siedleckiego (po 10%),
- Rzeszowa z rzeszowskim (25%), dębickiego (20%), jarosławskiego (19%) i mieleckiego (10%),
- cieszyńskiego (26%), żywieckiego (15%) i zawierciańskiego (10%).

Konsekwencje prawne interwencji straży pożarnej

Żadna z pytaných komend państwowej straży pożarnej nie nałożyła mandatu karnego w związku z pożarem sadzy w kominie. Podobnie, jeśli chodzi o skierowanie wniosku o ukaranie do sądu – w żadnym z analizowanych 1 202 pożarów nie zakończyło się to w ten sposób.

Część udzielonych odpowiedzi wskazuje, że strażacy nie są świadomi posiadanych uprawnień do stosowania sankcji i twierdzą, że PSP nie posiada możliwości nakładania mandatów. W jednym z odpowiedzi zwrócono uwagę, że wystarczającym środkiem z kodeksu wykroczeń jest pouczenie.

Kominy w ogniu. Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy.

Przepływ informacji między PSP a nadzorem budowlanym

Współpraca PSP z powiatowymi inspektorami nadzoru budowlanego wystąpiła tylko w jednym powiecie. Komenda powiatowa PSP w Myślenicach przekazała 20 adresów, gdzie prowadziła działania gaśnicze, do PINB z prośbą o podjęcie stosownych czynności administracyjno-prawnych.

Działania powiatowego nadzoru budowlanego

PINB w Myślenicach, jedyny spośród badanych inspektoratów zawiadamiany przez straż pożarną o interwencjach dotyczących pożarów kominów, nie podjął żadnych działań w związku z tym faktem. Nie nakazał kontroli przewodów kominowych, nie wydał również decyzji w oparciu o art. 66 Prawa budowlanego, nakazujących usunięcie nieprawidłowości groźnych dla zdrowia i życia ludzi.

WNIOSKI

- W 15 z 31 analizowanych powiatów (skupiających w sumie 144 gminy) pożary sadzy w kominie stanowią co najmniej 10% wszystkich pożarów. Oznacza to, że tylko dzięki przestrzeganiu i egzekwowaniu obowiązków dotyczących utrzymania właściwego stanu przewodów kominowych rocznie udało się ograniczyć w całym kraju liczbę pożarów, ostrożnie szacując, o kilka – kilkanaście tysięcy.
- Najtrudniejsza sytuacja dotyczy województw podkarpackiego, małopolskiego i śląskiego. W powiatach myślenickim, rzeszowskim z Rzeszowem i cieszyńskim co czwarty przypadek pożaru dotyczy zapalenia sadzy w kominie.
- Na 1 202 przypadki podjęcia interwencji w związku z zapaleniem się sadzy, nie nałożono ani razu mandatu karnego i nie skierowano wniosku o ukaranie do sądu.

Warto dodać, że przepisy w zakresie usuwania zanieczyszczeń z przewodów kominowych są tak skonstruowane, że w przypadku ich przestrzegania zapalenie się sadzy jest mało prawdopodobne. Oznacza to, że w przypadku zapalenia się sadzy istnieje podejrzenie, że właściciel lub zarządca budynku dopuścił się popełnienia wykroczenia.

- Tylko jedna komenda PSP zawiadamiała powiatowy inspektorat nadzoru budowlanego o interwencjach wywołanych pożarem sadzy w kominie. Należy uznać, że współpraca w tym zakresie między PSP a nadzorem budowlanym nie istnieje. Nadzór nie wszczyna postępowań, bo nie otrzymuje z PSP informacji o pożarach.
- Fakt, że na 1.202 przypadki zapalenia się sadzy w kominie nie nałożono żadnego mandatu i tylko w niewielkiej części przypadków skierowano zawiadomienia do PINB może wskazywać, że informacja o pożarze nie jest przedmiotem czynności kontrolno-rozpoznawczych, co świadczy o bierności PSP w zakresie przeciwdziałania pożarom kominów i ścigania osób odpowiedzialnych za nie, a działania Straży skupiają się na ugaszeniu pożaru wywołanego zaniedbaniem właściciela lub zarządcy budynku.

REKOMENDACJE

- Tak znaczna ilość pożarów sadzy w kominie oznacza narażenie życia i zdrowia ludzkiego na wielką skalę oraz pokaźne koszty interwencji straży pożarnej oraz napraw i remontów budynków. Konsekwencji tych można uniknąć skutecznie egzekwując istniejące przepisy dotyczące czyszczenia i kontroli kominów.
- Informacja o akcji gaśniczej powinna być przedmiotem czynności kontrolno-rozpoznawczych dotyczących przestrzegania przepisów przeciwpożarowych oraz wstępnego ustalania nieprawidłowości, które przyczyniły się do powstania pożaru komina. Czynności takie prowadzą strażacy upoważnieni przez właściwego komendanta PSP, którzy mają prawo do nakładania mandatów karnych, a także skierowania zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 91a prawa budowlanego.
- Czynności kontrolno-rozpoznawcze powinny być podejmowane niezwłocznie po zakończeniu akcji gaśniczej przez PSP celem przekazania stosownych informacji Policji, a także Powiatowemu Inspektorowi Nadzoru Budowlanego.
- Zasadą powinno być nakładanie przez uprawnionych strażaków mandatów karnych na właścicieli lub zarządców budynków za wykroczenie z art. 82 § 2 kodeksu wykroczeń.
- Na miejsce zdarzenia może zostać wezwana Policja, jako organ uprawniony do ścigania przestępstw (chodzi o art. 91a prawa budowlanego), celem wykonania czynności koniecznych dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem.
- Na miejsce zdarzenia powinien zostać wezwany kominiarz, który po przeprowadzeniu oględzin komina decydowałby o dopuszczeniu do korzystania z budynku, a przy braku takiej zgody natychmiast powinna zostać wydana decyzja o zakazie eksploatacji pomieszczeń, o której mowa w art. 26 ustawy o PSP.
- Współpraca PSP, PINB i Policji jest niezbędna zarówno na etapie postępowania w przypadku pożaru sadzy, jak i ze względu na możliwą prewencję tego zagrożenia.

